

Zámek Mikulov Zámecká zahrada před časem získala novou podobu. Areál v Mikulově je dílem Lichtenštejnů, s nímž Češi přerušili styky po druhé světové válce. Teď se to obě strany snaží napravit. Foto: Marie Stránská, MAFRA

Konec tichého sváru

Po desítkách let nevráživosti začínají Češi dávat do pořádku svoje **vztahy s Lichtenšteinci**. S národem, k němuž měli dlouho blíž než k většině ostatních, ale pak na to zapomněli.

Martin Biben
redaktor MF DNES

Sedm set let ovlivňoval šlechtický rod Lichtenštejnů české dějiny. Budoval architektonické skvosty. Formoval zdejší krajinnou tvář. To díky němu vyrostly zámky v Lednici, Valtich či Mikulově. Zůstala po něm rozsáhlá hospodářství, lesy, vinice...

Rod, který do Čech a zejména na Moravu přišel z Rakouska, vyhnaly pryč až dramatické události po druhé světové válce.

A těžko najít v Evropě druhou zemi, která by - tak jako kdysi Československo - úplně přerušila kontakt s jedním ze svých nejvýznamnějších šlechtických rodů, zbavila se tradiční části své identity.

Diplomatické styky s Lichtenšteinsem, kde dnes žijí potomci slavného rodu žije a vládnou, Česko navázalo teprve v roce 2009. Teď po sedmdesáti letech tichého nepřítelství. Teď se zdá, že se věci začínají měnit a poněkud vztahy napravit.

Za vším hledej majetek

Vzájemné vztahy zkoumá českolichtenštejnská komise historiků, loni v září podepsali ministři finanční obou zemí dohodu o zamezení dvojnásobu zdanění a proti dalšímu unikátnímu, pošty jednáji o vydání společné známky, již několik let se navštěvují studenti vysokých škol.

Proč dvě civilizované evropské země nyní dohánějí to, co je mezi ostatními naprosta samozřejmost? Čechy a Lichtenšteince zneprítelili zásadní spor o obrovský majetek, o nějž rod v Československu přišel. Poprvé se to stalo kvůli pozemkové reformě v roce 1918, kdy Lichtenštein - za nadržadu - ztratili více než polovinu svých pozemků.

Podruhé je připravivši o majetek Benešovy dekrety.

Zatímco první případ kníže Jan II. a František I. pod takem okolností akceptovali a země si vlivný rod nezapřítelili, konfiskaci po druhé světové válce Lichtenšteinští nikdy neuznali. Dodnes ji považuje za bezpráví.

Nebyli jsme Němci

Československo považovalo občany naší země nepřátem a jednostranně za osoby německé národnosti, což se samozřejmě negativně projevilo při událostech po druhé světové válce. "Feld exkluzivně pro MF DNES lichtenštejnský kníže Hans Adam II.

Je pravda, že dekrety, které se týkaly Němců, Maďarů, „nepřítel

Československo považovalo občany naší země nepřátem za Němce, což se negativně projevilo po válce.

a zrádci", dopadly i na všechny Lichtenšteinštiny, přestože se k německé národnosti nikdy nepřihlásili a měli už tehdy samostatný stát.

"I náš neutrální stát po dobu druhé světové války čelil stále hrozbě nacistické okupace. Byli bychom rádi, kdyby tato skutečnost byla v České republice uznána a respektována," dodal kníže.

Jenže právě tady dodnes panují mezi oběma státy největší rozpor.

Česko odmítá platnost Benešových dekretů jakkoli zpochybnit a trvá na tom, že majetek byl zaba-

ven po právu. Lichtenšteinští říkají, že neustálí o prolomení platnosti Benešových dekretů, jen mluví, že se na ně nikdy nevrátily, a tudíž jsou podle nich konfiskace neplatné. V roce 2009 Hans Adam přesto prohlásil, že jeho země už žádné aktivní kroky ke znovuzískání majetku podnikat nebude.

O rok později vznikla českolichtenštejnská komise historiků, ve které společně bádali čtyři Češi a čtyři Lichtenšteinští. Po třech letech práce sepsali dvousetstránkový dokument, v němž se Češi hlásí k mnoha chybám.

"U nás se ve dvacátém století objevoval ve vlněním Lichtenšteinští národně modernizační princip. Nejdřív vadilo, že byli německojazyční, pak že byli šlechtici. My jsme přece chtěli za Masaryka budovat moderní stát a oni byli něčím starším, překonaným. A za komunistů se k tomu ještě přidalo sociální hledisko a stali se třídním nepřítelům," uvedl předsesta české části komise, profesor z brněnské Masarykovy univerzity Tomáš Knöz.

Trest za Bílou horu

Český pohled na Lichtenšteinštiny je podle historiků dodnes zatížen dvěma předsudky. Oba sehrály klíčovou roli, když Češi v letech 1918 a 1945 zadržovali, proč jim zabavují majetek.

Prvním je provázání rodu s Němci a jeho údajná negativní úloha během druhé světové války. Pravda je, že se Lichtenšteinští kvůli zachování samostatnosti snažili manévrovat na mezinárodním poli tak, aby je jejich stát nebyl Německem pohlcen a nepoklátil po podobný osud jako Sudety. S Němci proto na první pohled vycházeli dobře. Například když Hitler v září 1938 upustil od vyhlášení války Československu v důsledku mnichovské dohody, za což získal právě Sudety, zaslal kníže Hitlerovi telegram. „Posílám vám

Karel z Lichtenštejna Soudil 27 českých pánů.

iménem Lichtenštejnského knížectví své blahopřání k tomuto velkému činu učiněnému v zájmu míru ve světě a svůj upřímný dík," napsal tehdy. Je však třeba zdůraznit, že Lichtenšteinští se slušně chovali i k Čechům a nikdy nežádali o německé občanství ani národnost. Jejich úsilí směřovalo po vzoru Švýcarů k udržení nezávislosti.

Druhým zjednodušením je pohled na podíl Lichtenšteinů na pobělohorském útlaku. „To byl klacek, který všichni používali, argument, proč do vlastnictví zasáhnout. Snad se nám podařilo ukázat spornost toho všeho," dodal historik Ondřej Horák. Klíčový příběh je spojen s osobou Karla z Lichtenštejna, který dosáhl pozoruhodné kariéry v Markrabství moravském i na dvoře císaře Rudolfa II. v Praze a byl významným buřtářem - přestavby Valtic a Lednice, domů v Praze, plumnovského zámku. V české paměti však zůstává

Nynější hlava rodu Lichtenštejnů kníže Hans Adam II.

Fakta 200 let sporů

- Lichtenšteinští vzniklo jako samostatný stát už roku 1806, Československá vláda ho však uznala až v červenci 1938, po provedení pozemkové reformy. Pozemkovou reformu tak bylo snažší prosadit - Československo jednalo s velkostatkářem Lichtenšteinem, a nikoli se suverénním státem Lichtenšteinem. Přesto však nebyl vztah kníže a státu nepřítelský.
- Uznaní Lichtenštejnska jako samostatného státu však netrvalo dlouho - Československo tento postoj opustilo po válce. Argumentovalo tím, že Švýcarsko v roce 1939 přerušilo s Československem diplomatické styky a analogicky to mělo platit i pro Lichtenšteinško, které stejně jako Švýcarsko neudržovalo styky s Československou exilovou vládou.
- Zatímco se Švýcarskem Československo brzy po válce styky navázalo, s Lichtenšteinem to odmítalo učinit. Důvodem byl - zřejmě jako v meziválečném čase - zájem vyvlastnit knížecí majetek.
- Diplomatické styky tak byly navázány až 20 let po pádu komunistického režimu, v roce 2009, kdy se obě země navzájem uznaly. Český velvyslanec ve Švýcarsku je akreditován i pro Lichtenšteinško, lichtenštejnská velvyslanec ve Vídni i pro Česko.

zejména jako předseda mimořádného tribunálu, který soudil účastníky staroslovenského povstání a vyvrcholil popravou 27 pánů na Staroměstském náměstí. Karel tak zosobňuje protičeský, reakční a katolický princip. Trochu nespravedlivě. „Právě on žádal od císaře smížení trestu povstalcům a jeho zisky z konfiskace byly menší než u mnoha úředníků," poznamenal Knöz.

I proto kolem roku 1918 a později 1945 vznikla mezi Čechy představa, že zásahy proti Lichtenšteinům odčinují Bílou horu. „Na základě Karlových činů je celý rod až do 20. století odsouzen. Vše, co vytvořil, je považováno za výsledek jeho bezohlednosti a podvodu. Z toho je odvozována glorifikace Dekretů prezidenta republiky, které jsou příměřeným a spravlivým trestem," stojí v textu historiků.

Ze studie je cítit české přiznání, že na jejich straně hříšitě bylo omylu vý-

razně více. Pouze okrajově je zmíněna tendence Lichtenšteinů vidět veskeré své působení výhradně jako pozitivní, v jiné pasáži je popsán pohled obyvatele knížectví na nynější českou společnost jako na teprve se rozvíjející a zahlcenou stereotypy. Konkrétní příklady chybějí.

„Oni dlouhodobě vycházejí z toho, že se tady tolika špatného nedopustili, majetky že nezískali konfiskacími, ale šňarkovou politikou a prací. A my nechceme hrát tuhle hru, kdo uzná víc chyby, nejsme hokejové týmy," mluví historik Knöz.

Odpovídá tomu i stanovisko členů komise za lichtenštejnskou stranou Johanna Kráthnera. „Stereotyp je na lichtenštejnské straně, vlastně až na zkušenosti po druhé světové válce, málo nebo jsou pozitivního ražení. Když už existují, mají přičině v dobové ohraničené kritice - ve zkušenosti s prožitým bezprávím souvisejícím s nuceným odsunem v letech 1945-1947," napsal MF DNES Kráthner.

Rodinné know-how

Na českém ministerstvu zahraničí jsou s nyníjším stavem spokojeni. Vztahy se oteplily a Lichtenšteinško už nezádá o navrácení majetku. Posun si chválí i lichtenštejnský kníže. „I přes naději rozdílne postoj je v některých otevřených otázkách je prvotně přizovaná blízkost našich zemí," uvedl Hans Adam, který v posledních letech Česko zastupuje. Náposledy přijel letos v květnu do Opavy, kde byl vítěně přivítán.

I přes zlepšení vztahů a prohlášení z roku 2009 je však nepravděpodobné, že by Lichtenšteinští na šanci získat část svého majetku zpět úplně reagovali.

V loňském rozhovoru pro MF DNES Hans Adam dokonce uvedl, že pro Česko by navrácení majetku představovalo nejlepší řešení. „Přiháší zemědělství, v průmyslu, v kulturní oblasti. Můžeme dále investovat," řekl nejvyšší představitel nejbohatšího panovníckého rodu v Evropě, jehož odhadovaný majetek činí 4,9 miliardy liber.

Jeho nynější vyřádkení je opatrnější, ale v podobném duchu. „Za příhodných podmínek se budeme velice rádi opětovně angážovat, investovat v České republice a rozvíjet dále naše vztahy," síbje kníže.